

ВІСНИК

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 1(11)

СІЧЕНЬ

2008

Шановні колеги!

З нагоди Різдвяних та Новорічних свят прийміть найтепліші вітання і щирі побажання, веселого святкового настрою, доброго здоров'я, благополуччя, миру, злагоди і достатку.

Бажаю, щоб Новий 2008 рік дарував щастя і щедрі долі, втілення всіх Ваших задумів і мрій, невичерпного оптимізму у завтрашньому дні.

Веселих Вам свят і гарного настрою на весь рік!

З повагою,
директор Карпатського
біосферного заповідника
Ф.Д. Гамор.

Шановний Федоре Дмитровичу!

Щиро вітаю з Новим 2008 роком та Різдвом Христовим.
Нехай новий рік буде успішним і щедрим на добрі починання.
Нехай яскрава Різдвяна зоря єднає наші помисли і серця задля блага Українського народу.

Здоров'я Вам і Вашим рідним, щастя та добробуту.

З повагою

Глава Секретаріату
Президента України
Віктор БАЛОГА

Дорогі друзі! Шановні колеги!

Щиро вітаю Вас та Ваші родини з Новим 2008 роком та світлим Різдвом Христовим!

2007 рік був непростим. Він відзначився і напруженою працею, і турботами, і складними завданнями. Проте були в ньому здобутки і перемоги. Цей рік всі ми запам'ятаємо не лише як рік парламентських виборів, але й як початок нового етапу демократичного розвитку нашої держави.

Рік, що минає, засвідчив згуртованість працівників Мінприроди, їх працелюбність і відданість справі. Висловлюю щиро подяку Вам, дорогі колеги, за самовіддану працю, професіоналізм, підтримку та взаєморозуміння.

На порозі Нового року, хочу побажати вам щастя, достатку, доброго здоров'я та довголіття.

Нехай залишаться в минулому всі ваші тривоги, а кожен день прийдешнього року дарує вам радість і тепло! Нехай в кожній родині панує мир і спокій. Будьмо оптимістами, будьмо будівничими добрих справ на користь Україні! Веселих новорічних свят та доброго Різдва!

З глибокою повагою, Георгій Філіпчук.

Шановні колеги, друзі Заповідної справи!

Державна служба заповідної справи від імені всіх працівників заповідної справи щиро вітає Вас з Новим 2008 роком та Різдвом Христовим! Завдячуємо усім Вам за звитяжні справи на благо збереження національної природної спадщини, розвитку заповідної справи в країні.

Щиро зичимо усім Вам міцного здоров'я, благополуччя, натхнення та нових звершень на благо розквіту нашої держави.

Якнайліпше збереженої природи, нових природно-заповідних територій, миру і добра Вам та Вашим родинам!

Державна служба заповідної справи.

МІНІСТР ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ ФІЛПЧУК ГЕОРГІЙ ГЕОРГІЙОВИЧ

Філіпчук Георгій Георгійович народився 19 грудня 1950 року в с. Киселів Кіцманського району Чернівецької області. Трудову діяльність розпочав вчителем історії у Заставнівській СШ №2 Чернівецької області.

Освіта: Чернівецький державний університет, історичний факультет (1968-73), викладач історії; аспірантура Інституту педагогіки АПНУ (1988-91); докторантура АПНУ (1991-95); кандидатська дисертація «Розвиток національних шкіл в багатонаціональних регіонах» (1991); докторська дисертація «Українська етнокультура у змісті загальної та педагогічної освіти».

Працював вчителем історії Заставнівської СШ №2, методистом Чернівецького обласного інституту вдосконалення вчителів, інспектором, заступником, начальником Чернівецького облуправління освіти, головою Чернівецької облдержадміністрації, головою Комісії ВР з питань екологічної політики, а з 18.12.2007 – Міністр охорони навколишнього природного середовища України.

Народний депутат України 2, 3 та 6 скликань.

Одружений. Має двох синів. Володіє німецькою мовою.

РОБОТА АДМІНІСТРАЦІЇ КБЗ У ПОДІЯХ І ФАКТАХ

ЧЕРГОВА НАГОРОДА РАДИ ЄВРОПИ

24 жовтня 2007 року на засіданні Комітету Міністрів Ради Європи, на підставі експертної оцінки, в третій раз прийнято рішення про нагородження Карпатського біосферного заповідника Європейським Дипломом. Нагадаємо, що ця нагорода уже вручалась біосферному заповіднику в 1997 та 2002 роках.

Важливо наголосити, що у зв'язку з цим в резолюції Комітету Міністрів Ради Європи, висловлено рекомендації щодо забезпечення біосферного заповідника достатніми ресурсами та фінансами, акцентується увага на поглибленні наукових досліджень, о б л а ш т у в а н н і інфраструктури для розвитку екотуризму та

екоосвіти, поліпшенні роботи служби державної охорони, продовженні роботи щодо створення українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах. Рада Європи рекомендує також, відповідно до Карпатської конвенції, активізувати роботу зі сталого лісокористування, екотуризму, екоосвіти та підготовки відповідних демонстраційних проєктів, налагодженні дієвої охорони та вивчення букових пралісів Карпат, як об'єкту Світової природної спадщини ЮНЕСКО, створенні системи моніторингу за впливом людської діяльності на стан природних екосистем біосферного заповідника.

ПРОЕКТНА ПРОПОЗИЦІЯ

На виконання Указу Президента України „Про заходи щодо активізації євроінтеграційного транскордонного співробітництва”, виконуючий обов'язки голови Рахівської районної державної адміністрації Б.М. Качур, цими днями прийняв розпорядження, яким підтримано ініціативу адміністрації Карпатського біосферного заповідника щодо подачі до Єврокомісії, у рамках програми сусідства „Румунія-Україна” проекту „Зміцнення українсько-

румунського співробітництва в галузі розвитку туризму (створення транскордонного Мараморосько - Чорногірського екотуристичного шляху)”.

Рахівська міська рада разом із адміністрацією Карпатського біосферного заповідника, Діловецькою та Костилівською сільськими радами, ресурсно-аналітичним центром „Суспільство і довкілля” (м. Львів) подала 18 січня 2008 р. зазначений проєкт на розгляд конкурсної комісії у м. Сучаву (Румунія).

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

З 14 по 25 січня 2008 року в Інституті підвищення кваліфікації керівних кадрів Національної Академії державного управління при Президентові України, проходили підвищення кваліфікації автор цих рядків разом з керівниками установ природно-заповідного фонду Мінприроди України та керівниками структурних підрозділів Мінприроди, Мінагрополітики, Держкомлісу, Держжовгоспу, Держзем-агенства та інших центральних органів виконавчої влади. Детально вивчались теми демократичного врядування, регіонального розвитку, європейської співпраці, менеджменту в органах державної влади, реалізації політики щодо охорони навколишнього природного середовища та інші.

Перед слухачами виступали керівники Міністерств та відомств України, відповідальні працівники Секретарі-

ату Президента та Кабінет Міністрів України, Генеральної прокуратури, директори науково-дослідних інститутів Національної Академії Наук, професорсько-викладацький склад Національної Академії державного управління при Президентові України тощо.

В ході навчання обмінювалися досвідом роботи, проводилося багато тематичних зустрічей та «круглих столів» за участі відомих політиків та науковців. Цікавими і змістовними були, зокрема, виступи на цих заходах віце-президента Національної Академії Наук України, народного депутата України В.М. Литвина, завідувача кафедри політичної аналітики та прогнозування Національної Академії управління при Президентові України, професора С.О. Телешуна, директора Національного наукового центру „Інститут аграрної економіки” академіка П.Т. Саблука та інших.

ПІДТРИМАНО ІНІЦІАТИВУ

Міністерство охорони навколишнього природного середовища України, Закарпатська обласна державна адміністрація та Національна комісія України у справах ЮНЕСКО підтримали ініціативу адміністрації Карпатського біосферного заповідника щодо прийняття спеціальної Постанови Кабінету Міністрів України „Про заходи щодо охорони та

сталого використання букових пралісів Карпат, як об'єкту Світової спадщини ЮНЕСКО”. Вирішено утворити робочу групу із підготовки проєкту цього важливого державного документу.

Добірку підготував
Федір Гамор,
директор Карпатського біосферного заповідника

НАШІ ДОСЯГНЕННЯ

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ФІНАНСУЄ НОВИЙ МІКРОПРОЕКТ НА РАХІВЩИНІ

Карпатський біосферний заповідник разом з Асоціацією місцевого розвитку с. Кривий (Репедя, повіт Марамуреш, Румунія) наприкінці грудня минулого року розпочали впровадження проекту соціально-економічного розвитку мікрорегіону «Долина річки Русково Румунії та Рахівщини України».

Проект фінансує Європейський Союз та уряд Румунії через програму добросусідства Румунія – Україна. Він діє з грудня 2007 по листопад 2008 рр. Головні партнери – адміністрація Карпатського біосферного заповідника, Україна, товариство Про-Вішеу, громади сіл Русково, Кривий (Репедя), Руска-Поляна (Поєніле де суб Мунте), Румунія.

Проект передбачає соціально-економічний розвиток трансграничних сільських спільнот румунського та українського регіонів. Зокрема, передбачається розвиток соціально-економічного потенціалу мікрорегіону

долини річки Русково (Румунія) та Рахівського району протягом десяти місяців. Сюди включені розвиток мікрорегіонального осередку в долині р. Русково та Рахівщини до різних форм економічної діяльності на взаємовигідних умовах, видання рекламної друкованої продукції в галузі бізнесу та трансграничного туризму у Марамороських горах, які об'єднують дві сусідні країни.

Цільові напрями проекту реалізуватимуться через підготовку кадрів у туристичному бізнесі, обміном досвіду в цій сфері, створення мікрорегіонального бізнесового

осередку та його розвитку, видання рекламної продукції на румунській, українській та англійській мовах, поширення медіа-продукції (мап туристичних маршрутів та послуг, брошур, буклетів, створення WEB-сторінки) тощо.

Цей мікропроект дасть можливість не лише розвивати добросусідські стосунки населення Румунії та України, які мешкають по обидва береги р. Тиси, але й пізнати самобутні природні цінності, культуру, народні звичаї, обряди, просто пізнати цей Марамороський край і відпочити.

Василь Попович,
голова Асоціації місцевого розвитку ім. Івана Кривана,
Марамороського повіту, Румунія.

ФЕДОРУ ГАМОРУ – НАГОРОДА ОБЛАСНОЇ РАДИ...

Напередодні Нового року, на зборах трудового колективу Карпатського біосферного заповідника, голова районної ради І.М.Сурмачевський вручив директору КБЗ, доктору біологічних наук, професору, заслуженому

природоохоронцю України Ф.Д. Гамору Почесну грамоту Закарпатської обласної ради. Він удостоєний цієї нагороди за багаторічну сумлінну працю, високу професійність, вагомий особистий внесок у збереження

природи Карпат. За успіхи в роботі Ф.Д. Гамор отримав також Почесну відзнаку Державної служби заповідної справи Мінприроди України.

(Вл. інф.).

.. А ПРАЦІВНИКАМ ЗАПОВІДНИКА – ГРАМОТИ МІНПРИРОДИ

Міністерство охорони навколишнього природного середовища нагородило працівників Карпатського біосферного заповідника почесними грамотами за проведену роботу з підготовки номінації «Букові праліси Карпат» для внесення цих унікальних природних об'єктів до Світового спадку ЮНЕСКО. Наприкінці 2007 року заповідник з робочою поїздкою відвідав начальник Державної служби заповідної справи А.Секліцов, який вручив нагороди. Їх одержали в.о. заступника директора з науково-дослідної та еколого-освітньої роботи В.Покин'єра, завідувачі зоологічної та лісознавчої лабораторій Я.Довганич та кандидат біологічних наук Д.Сухарюк.

Як відомо, «Букові праліси Карпат» – трансграничний українсько-словацький об'єкт, що має виняткову природну та наукову цінність, – було включено до переліку об'єктів Світового спадщини у червні

2007 р. у м. Крайстчюрч (Нова Зеландія), на 31-й сесії Комітету у справах Світової спадщини ЮНЕСКО. Цьому міжнародному визнанню передувала тривала, колосальна за об'ємом і зладжена робота працівників Карпатського біосферного заповідника, Ужанського національного природного парку з українського боку та національного парку «Полонина» – з словацького. Визнання карпатських пралісів об'єктом Світової спадщини обумовлено їх надзвичайною цінністю як еталону недоторканих природних комплексів помірних лісів. Основну частину (67%) цього серійного об'єкта, що має загальну площу 77971,6 гектарів, складають букові праліси, дбайливо збережені Карпатським біосферним заповідником. Саме до його складу входить найбільший у світі цілісний масив букового пралісу (понад 15 тисяч га) – Угольсько-Широколужанський.

У Музеї екології гір для популяризації єдиного українського природного об'єкта Світової спадщини створюється спеціальна частина експозиції, що підвищить інформативність залу «Лісові екосистеми». Така можливість з'явилася завдяки підтримці, наданій Королівським товариством охорони природи Голландії та в рамках міжнародного проекту з інвентаризації та картування пралісів Закарпаття.

Нагородження працівників заповідника, які доклалися до найважливішої справи з визнання на світовому рівні унікального природного об'єкта Карпат, є не лише оцінкою їх високої професійності, але й символічним заходом напередодні Міжнародного дня заповідників, який відзначається 11 січня.

Вікторія БУНДЗЯК.

ВІСТІ З ПНДВ

ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ЗАЛИШАЄТЬСЯ ПРОБЛЕМОЮ!

Чорногірське природоохоронне науково-дослідне відділення одне з найцікавіших у Карпатському біосферному заповіднику, адже тут проходить найпопулярніший маршрут на найвищу гору України – г. Говерлу (2061 м), саме в цьому ПНДВ знаходяться унікальні праліси з рідкісною флорою і фауною. За спільним проектом із Швейцарським федеральним інститутом лісових, снігових та ландшафтних досліджень (WSL) закладено 12 пробних площ (по 1 га) для вивчення розвитку екосистем у ялицево-букових пралісах.

Тут, у підніжжі Говерли, живуть і працюють талановиті й гостинні люди, самоцвітами розсипається самобутня гуцульська культура: традиції, обряди і звичаї. Не дивно, що села Луги і Говерла полюблять художники, письменники, фотографи, тележурналісти. Тут можна знайти золоті зерна старовини, гуцульську повагу, гостинність, а ще – чарівні полонинські співанки та коломийки.

Лугівці та говерляни працюють у Говерлянському, Білотисянському лісництвах ДП «Рахівське лісо-дослідне господарство» та у нашому природоохоронному відділенні заповідника. Вони віддані лісовій справі. Колектив Чорногірського ПНДВ не лише охороняє унікальні ялицево-букові праліси, але й веде наукову роботу по збору фенологічних, гідрометеорологічних,

ботанічних, зоологічних даних цієї унікальної екосистеми і разом з науковцями КБЗ розробляють заходи щодо охорони і збереження цих незайманих лісів. Сюди навідується багато вчених з різних наукових, науково-дослідних інститутів України та з-за кордону, які цікавляться і вивчають пралісові екосистеми. Щороку збільшується потік туристів відвідати г. Говерлу, дику природу. Тому робимо все, щоб регулювати і контролювати потік відвідувачів у високогір'я.

Окремі відвідувачі масиву, особливо ті, хто піднімається на Говерлу, Петрос, нехтують елементарними правилами поведінки у високогір'ї. Туристи просочуються із урочища Козьмешик ДП «Ясинське ЛМГ», а ще більше з Ворохти та з турбази «Заросляк» через Карпатський Національний парк (м. Яремче). Влітку в туманах і дощах, а взимку в снігопади, гості блукають горами.

Карпатський біосферний заповідник за останні роки на цих маршрутах побудував будиночки екопунктів, де є повна інформація перебування туриста, карти-схеми екопізнавальних маршрутів Чорногірського хребта, телефони служб КБЗ та стільникові рятувальних служб МНС. Крім того, на шляху облаштовані кемпінги, інші місця відпочинку. На жаль, окремих відвідувачів, які повторюю, не

думаючи про безпеку свого життя у снігопади піднімаються у високогір'я, без реєстрації і повідомлення служб і близьких. А потім доводиться терміново наших інспекторів, рятувальників МНС, лісників ДП «Рахівське ЛДГ» відривати від патрулювання, йти на пошуки горетуристів. На жаль, окремих, за їх байдужість до свого життя, врятувати не вдається.

Проблем вистачає, адже територія ПНДВ займає понад 4 тис. 200 га. унікальних екосистем Карпат, де знайшли притулок багато червонокнижних рослин і тварин: родіола рожева, арніка, рододендрон (червона рута), борсук, дикий кіт, ведмідь, рись, тритони карпатський та альпійський, беркут.

Наші інспектори добросовісно виконують свої обов'язки, у зливу і снігопади піднімаються по своїх маршрутах, щоб охороняти і берегти цей самобутній природний куточок заповідника. Серед них хочу назвати майстрів об'їздів Юрія Приймака та Василя Кушніра, інспекторів двох Василів Сасів, Василя Баранюка, Михайла Штефуряка, Василя Ференца, Василя Йосипчука. Хіба всіх назвеш, які виконують свою почесну роботу.

Роман Кузьмінський, начальник Чорногірського природоохоронного науково-дослідного відділення.

НАШІ ВИДАННЯ

ЛІФЛЕТ «ГЕОГРАФІЧНИЙ ЦЕНТР ЄВРОПИ»

Заповідник видав ліфлет «Географічний центр Європи». Це своєрідний путівник цієї чарівної місцини, яка знаходиться поблизу с. Ділове, де встановлено пам'ятний знак та стелу. Тут побудовано колибу-музей з широкою колекцією старовинних гуцульських предметів побуту, сільського та лісгосподарського реманенту, створено алею прапорів європейських країн, а поруч заповідник завершує спорудження двоповерхового інформаційного візит-центру, де багатогранно висвітлюватиметься природа і культура континенту і Карпатського регіону.

Кінець XIX ст. характеризувався активним підйомом наукової думки. Австро-Угорщина надавала великого значення розвитку науки. І в 1885 р. на замовлення генерального штабу австро-угорської армії було проведено обчислення і визначено географічний центр Європи на Рахівщині, землі якої на той час входили до імперії Габсбургів. В'їдливий італійський інженер-геодезист, який керував тут

будівництвом залізничної гілки, за власною ініціативою провів первинні розрахунки. Їх правдивість підтвердила експедиція і в 1887 р. було встановлено пам'ятний знак. Латиною викарбовані слова, які у перекладі означають: «Постійне, точне, вічне місце. Дуже точно, з спеціальним апаратом, який виготовлений в Австрії та Угорщині, з шкалою меридіанів та паралелей встановлений центр Європи. 1887». Географічні координати центру Європи - 48°30' північної широти та 23°23' східної довготи.

Ліфлет має кілька розділів про сторінки історії, природу в центрі Європи, населення і культуру, про ліс принцеси Ержібет, форелеве господарство, Карпатський біосферний заповідник, містить вісім кольорових фото, які прикрашають видання.

Цей своєрідний путівник стане доброю згадкою кожному, хто побуває у цьому самобутньому куточку Рахівщини.

Іван Волощук.

ДЕНДРОЛОГІЯ

БУК - МАТИ ЛІСУ

Бук лісовий (*Fagus sylvatica*) є породою м'якого океанічного клімату. Він є відносно вибагливий до тепла, вологості повітря і ґрунту. Ареал його поширення ймовірно обмежується пізніми весняними заморозками і літньою посухою. Бук зростає тільки там, де річна кількість опадів становить не менше 500 мм. Ареал бука простягається від Сицилії до півдня Швеції і від західного узбережжя Франції та півдня Англії до Українських Карпат. Географічна область Буковина, що розташована на південний схід від Закарпаття, отримала свою назву від слова «бук».

Бук є найпоширенішою породою в Українських Карпатах. На свіжих і вологих помірно родючих ґрунтах Угольсько-Широколужанського масиву він зростає в своїх оптимальних екологічних умовах. Тут бук досягає максимальної висоти 45 м і діаметра 1,3 м і більше. У таких оптимальних лісорослинних умовах бук відзначається надзвичайно високою конкурентною здатністю і тому формує чисті насадження. Порівняно з іншими

породами бук є мало вибагливим до світла. Завдяки оптимальному розташуванню листя він може дуже ефективно використовувати наявне світло, тому підріст бука може багато десятиріч витримувати затінення під наметом материнських дерев. Букові ліси мають щільно зімкнутий намет

рожева і ціниться у меблевому виробництві. Бук постачає чудові дрова, раніше його деревину використовували також для виготовлення деревного вугілля.

Сама назва села Уголька вказує на місце, де виготовлялося деревне вугілля.

Для бука характерним є періодичне плодоношення. В урожайні роки утворюється від чотирьох до восьми мільйонів горішків на 1 гектарі. Раніше букові горішки служили їжею для людини (отримання олії) і тварин (годівля свиней). Тому римляни називали бук «фагус» («*Fagus*»), а греки «фегос», що означає корм, пожива. З назвою бука пов'язана назва алфавіту «азбука» та його похідні слова: буква і буквар. По-німецьки бук звучить і пишеться «*die Buche*»,

від якого пішли слова «*der Buchstabe*» і «*das Buch*», що відповідно означає буква і книга. Співзвучність назви бука з назвою азбуки пояснюється тим, що до появи друкарських верстатів книги виготовлялись за допомогою спеціальних пристроїв з шрифтом, зробленим з букової деревини.

ЦІКАВЕ ДЕРЕВО – ОКСАМИТ АМУРСЬКИЙ

На узліссі в присілку Вільховатий росте декілька цікавих листяних дерев. На перший погляд вони нічим не відрізняються від інших. Але, коли підійти та натиснути пальцями на кору дерева, то відчуємо, що вона прогинається і на дотик оксамитова. Це дерево – Феллодендрон амурський (*Phellodendron amurense Rupr.*), оксамит амурський або амурське пробкове дерево. Багьківщина цього дерева Далекий схід Росії, Корея та північний схід Китаю.

Зустрічається рідко (1-2 дерева на 1 га) в мішаних лісах. В оксамита сильна коренева система, дерево не виносить заболочення та пошкоджується на півночі пізніми весняними заморозками.

Кора дерева в молодому віці світло-сіра, згодом темніє і робиться зморшкуватою, м'яка, еластична. Шар пробки досягає семи сантиметрів. Луб дерева яскраво-жовтого кольору. Листя перисте 20-40 см довжини, складається із 5-11 листочків, при розтиранні має характерний запах. Пагони оранжево-

жовті або жовтувато-сірі, гладкі й голі. Квіти дрібні, близько 6 мм в діаметрі. Цвіте дерево в червні – липні.

Дерево росте швидко, доживає до 300 років, висотою до 25 метрів, діаметром 20-70 см. Деревина м'яка з коричнево-бурым ядром і жовтуватою заболонню, красивої структури. Використовується для виробництва фанери, меблів, в будівництві. Цінна як пробконос, замінець пробки пробкового дуба. Кора, якщо її правильно збирати, здатна відновлюватися, так що з одного дерева кору можна збирати декілька разів. Луб дерева використовують для виготовлення жовтої фарби для тканин та шкіри, з плодів виготовляють зелену фарбу.

Це дерево – екзотичне, тобто завезене з інших країн на територію, де воно раніше не зустрічалось. В Радянському Союзі були закладені дослідно-промислові плантації оксамиту для заготівлі кори на пробки в районах, які розміщені на південь від лінії Санкт-Петербург - Свердловськ. Оксамит амурський можна зустріти в дендраріях та ботанічних садах України. На Рахівщині оксамит та інші екзотичні породи дерев вводили в склад лісових культур в післявоєнні роки.

Михайло Проць.

ВОНИ У ЧЕРВОНІЙ КНИЗІ

ЛУНАРІЯ ОЖИВАЮЧА - ЧАРІВНИЙ ЗАПАХ ВЕСНОЮ

Лунарія оживаюча (*Lunaria rediviva*) належить до родини хрестоцвітих. Ця рідкісна рослина зростає у букових лісах Карпатського біосферного заповідника, має великі серцевидні листки і голубувато-фіолетові квіти. У теплі весняні дні букові ліси Угольки наповнює її чарівний, подібний до квітів бузку, запах, її плоскі еліпсоподібні і сріблясті стручки нагадують срібні монети, через що її ще називають сріблястим листком. Зважаючи на її рідкісність, цю рослину занесено у Червону книгу України.

Про лунарію оживаючу у народних легендах існує така розповідь: багато років тому назад ще

жили в лісах Карпат феї і різні духи. Одна з фей, яку звали Повітруля, познайомилась з красивим молодим вівчарем. Вони покохали одне одного, та на шляху їхній любові став один з лісових духів і заборонив їм зустрічатися. Але як відомо, кохання не знає жодних перешкод. І закохана пара далі зустрічалась. Якось одного разу, коли юнак хотів обійняти свою кохану, його руки охопили не тіло дівчини, а стебло рослини з протягнутими назустріч сріблястими листками. Лісовий дух перетворив непокірну Повітрулю у рослину лунарію, яка є такою ж красивою і спокусливою, як феї.

Микола Волощук.

БЕРЕЗОВИЙ ШОВКОПРЯД – РІДКІСНИЙ НІЧНИЙ МЕТЕЛИК

Між кінцем березня і початком квітня, коли ще місцями лежить сніг, а бруньки на деревах починають тільки набухати, у лісах Карпатського біосферного заповідника появляється березовий шовкопряд (*Endromis versicolora*), один з найбільш рідкісних нічних метеликів Карпат. Березового шовкопряда занесено в Червону книгу України. Хоча цей метелик вважається нічним, його самці починають літати у теплі сонячні дні вже після обіду. Вони відзначаються швидким зигзагоподібним польотом. Самки активні виключно вночі і літають лише для відкладання яєць.

У середині травня з яєць вилуплюються гусениці, які групами

об'їдають листя на нижніх гілках берези. Гусениці поступово ростуть, розповзаються і поодинокі пересуваються у верхню частину крони. Після того, як гусениці на початку літа досягають повної зрілості, вони сповзають на поверхню ґрунту, де заляльковуються у підстилки. Для цього вони будують дуже стійке плетиво, в якому і зимують. Наступної весни метеликами стане тільки певна частина лялечок. А приблизно 30-40 відсотків лялечок залишаться на цій стадії розвитку ще на цілий наступний рік та другу зиму, і аж тоді вони перетворяться у метеликів.

Євген Ляшенко.

ЕКОНОВИНИ

ЗУСТРІЧ УКРАЇНСЬКОЇ ТА РУМУНСЬКОЇ РОБОЧИХ ГРУП З ОСТАТОЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАТЕРІАЛІВ ОБ'ЄДНАНОГО РЕГЛАМЕНТУ З ОЦІНКИ ЯКОСТІ ПРИКОРДОННИХ ВОД

17-21 грудня поточного року в м. Бістріца (Румунія) відбулась зустріч Української та Румунської робочих груп з остаточної підготовки матеріалів об'єднаного Регламенту з оцінки якості прикордонних вод та заходів, що вживаються при надзвичайних забрудненнях, яких не можливо уникнути на прикордонних водостоків. Участь в роботі засідання взяла заступник начальника Державної екологічної інспекції в Закарпатській області Спічкєй Любов Михайлівна.

Дана зустріч була проведена в

рамках реалізації Угоди між Урядами України та Румунії по міжнародному співробітництву та на виконання Робочої програми на 2007 рік, яка була погоджена та підписана Уповноваженими Урядів на VI нараді в м. Києві 7 грудня 2006 року.

Обговорення текстів Регламенту велось на підставі проекту даного документу, який розглядався на зустрічі експертів у м. Чернівці 29-31 травня 2006 року. Експерти обох країн завершили узгоджений текст статей Регламенту та Додатків до нього.

МІНПРИРОДИ ЗАПРОШУЄ ДО ОБГОВОРЕННЯ РОЗДІЛ ПРОГРАМИ ДІЯЛЬНОСТІ УРЯДУ ЩОДО ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

12 січня у Міністерстві охорони навколишнього природного середовища України відбулася робоча нарада за участю Міністра Георгія Філіпчука, заступників міністра та керівників урядових органів і спеціальних підрозділів у складі міністерства, фахівців центрального апарату, на якій відбулося обговорення програми діяльності Кабінету Міністрів «УКРАЇНСЬКИЙ ПРОРИВ: для людей, а не політиків».

Пропонуємо для обговорення розділ урядової програми, який стосується охорони навколишнього природного середовища.

Свої пропозиції та зауваження можна надсилати на електронну адресу karnax@menr.gov.ua

Прес-служба Мінприроди.

ПТАХИ ЗАПОВІДНИКА

ОЛЯПКА (*CINCLUS CINCLUS*)

Цього цікаво птаха у різних місцевостях Карпат називають – водяний горобець, білогрудець, пронурок, рінник. Його наукова назва оляпка. На Україні оляпка поширена лише в Карпатах. Живе вона в долинах гірських річок. На території заповідника гніздиться на всіх гірських потоках. Оляпка звичайний, але малочисельний вид. Це корисний, декоративний птах, якого потрібно охороняти. Зустрічається лише в чистих, не забруднених водотоках, тому її можна використовувати як вид-індикатор стану гірських водних екосистем. Оляпка відноситься до ряду горобцеподібних. Однак, на відміну від своїх родичів добре пірнає й плаває. Птах не має спеціальних, як у справжніх водоплавних птахів пристосувань – плавальних перетинок на лапках. Занурившись у воду, оляпка рухається за допомогою крил. Вона немов летить під водою. Оляпка може перебувати під водою декілька десятків секунд. Опустившись на дно водойми птах бігає по дну, шукаючи під камінням поживу. Це різні безхребетні тварини: водяні комахи, личинки комах, рачки. Дуже рідко у раціон птаха потрапляють маленькі риби. Із за цього раніше птахів активно винищували, вважаючи шкідниками рибного господарства. Тепер ученими доведено, що відсоток риби у живленні виду дуже незначний. І потрапляють у їжу до оляпки лише види смітних риб, які не мають значення для рибного господарства. Біологія виду тісно пов'язана з водою. У воді птахи здобувають корм. Поблизу води будують гнізда. Гнізда оляпки розташовані на скелях, що

нависають над водою, каміннях у воді, корінні дерев, перкинутих через гірський потік стовбурах дерев. Гніздо завжди розташоване над водою, таким чином щоб у разі небезпеки птаха могла пірнути у воду. Висота розміщення гнізда залежить від гідрологічного режиму річки. У вологі роки, коли річка повноводніша і бувають повені гнізда розміщені вище. Тобто, птахи передбачають рівень води у річці. Гніздо оляпки складна інженерна споруда. За формою воно у вигляді кулі, розміром 30–40 см.

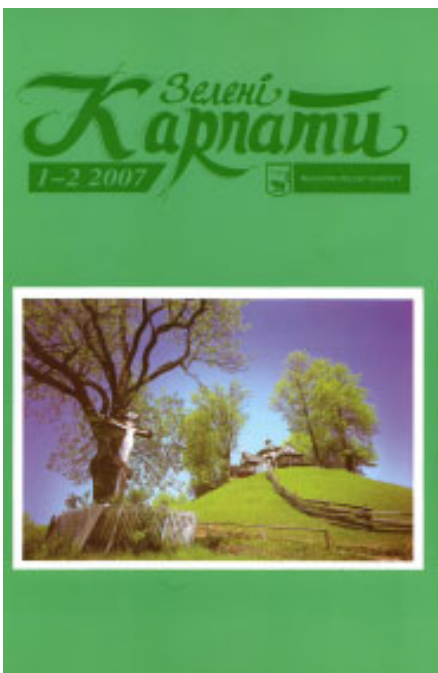
Вхідний отвір, розміром 5–9 см розташований з боку води. Гніздові пари формуються ще під час зимових кочівель – у лютому. На гніздову ділянку оляпки прилітають у кінці березня. Гніздова ділянка має розмір від кількох десятків до кількох сотень метрів вздовж водотоку. Вона ретельно охороняється птахами. У середині квітня оляпки починають будівництво гнізда. Будівельним матеріалом

для цього служать різні рослини, які птахи збирають на березі річки: мох, стебла трав'янистих рослин та папороті. Основою гнізда завжди є мох. Будівництво триває близько тижня. І вже у другій половині квітня на початку травня у гнізді з'являється 3-5 білих яєць. Насиджує яйця самиця 15-18 днів. Самець у цей час приносить подрузі їжу у гніздо та звеселяє дзвінкою пісню. Після вилуплення пташенят самиця ще декілька днів зігриває їх. Пташенята швидко ростуть і щодня потребують більше їжі. Коли вони починають оперуватися самиця перестає їх зігривати. Разом із самцем вони годують малят. Через 20 днів пташенята оперуються і досягають розмірів дорослих птахів. Якщо, потрапити в цей час пташенят, вони вистрибують із гнізда у воду. Швидко течія гірського потоку підхоплює їх. Вони не потонули, ще не пробуваючи літати, вони вже вміють плавати. Через кілька десятків метрів пташенята вибираються на берег потоку і ховаються між камінням. Турботливі батьки знайдуть їх. І будуть ще довго годувати та навчати пташенят. Восени птахи кочують із гніздових ділянок на більші річки. Тут значно легше добувати корм у цей тяжкий для птахів час. Навіть 20 градусні морози не лякають оляпку. Пірнувши кілька разів птах виходить на край льоду, тримаючи після вдалого полювання у дзьобі личинку водяної комахи або рачка. Втамувавши голод знову затуляє свою нескладну, але дзвінку, мелодійну і веселу пісню – “зі – зі – зі – зіг”.

Богдан Годованець.

ЕКООСВІТА

ВИЙШОВ У СВІТ ЖУРНАЛ «ЗЕЛЕНІ КАРПАТИ»

Карпатський біосферний заповідник з 1994 року почав видавати всеукраїнський екологічний науково-популярний журнал «Зелені Карпати», який став новою сторінкою у екологічній освіті, пропаганді діяльності цієї науково-дослідної установи міжнародного значення у Карпатському регіоні.

У новому випуску привертають увагу публікації академіка НАН України, почесного директора Інституту екології Карпат НАНУ Михайла Голубця «Проблеми сталого розвитку в Карпатському регіоні», директора Карпатського біосферного заповідника, доктора біологічних наук, професора Федора Гамора «Міжнародна співпраця розширюється», голови Закарпатської обласної ради Михайла Кічковського «Екологічну ситуацію в Карпатах буде розглянуто на 15 сесії КМРВ Ради Європи», відомого еколога, доктора біологічних наук, професора Інституту екології Карпат НАН України Степана Стойко «Праліси Карпат та їх світове значення», Петера Фейна, директора міжнародних проєктів

Голландського королівського товариства охорони природи «Праліси Румунії та Болгарії», завідувача відділом мікології Інституту ботаніки НАН України, доктора біологічних наук, професора Ірини Дудки «Гриби Карпатських лісів» та багато інших авторів. Тут можна прочитати про історичні постаті – визначного словацького письменника, перекладача, публіциста Богуша Носак-Незабудова, вірші члена Національної спілки письменників України, румунського поета Павла Романюка, розповідь про художницю Марію Митрик та репродукції її малярських робіт та багато інших цікавих матеріалів.

У виданні опубліковано 30 кольорових і 186 чорно-білих світлин, які доречно доповнюють кожну з публікацій.

Журнал «Зелені Карпати» стане цікавим не тільки для науковців, екологів, біологів, студентів, але й для широкого загалу, хто любить і живе у цьому чарівному Карпатському краї

Іван Волошук,
заступник головного редактора
журналу «Зелені Карпати».

ВІТАЄМО З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ

в січні

працівників дирекції:
Проць Ганну Дмитрівну,
Бундзяка Йосипа Йосиповича,
Белову Ганну Іванівну,
Працівників ТЕДУ, РБД та господарського
відділу:

Сенича Володимира Григоровича (55 років),
Шміло Івана Миколайовича,
Ретізника Василя Дмитровича,
Пукмана Миколу Івановича,
Працівників Марамороського відділення:
Папаригу Петра Петровича,
Ллавського Степана Федоровича,
Костана Миколу Васильовича (45 років),
Працівників Угольського відділення:
Дьордя Михайла Івановича (55 років),
Химинця Василя Васильовича (60 років),
Працівників Трибушанського відділення:
Антосяка Василя Петровича (70 років),
Матчука Івана Миколайовича,
Ллавську Марію Василівну,
Юркуца Івана Михайловича,
Працівників Кевелівського відділення:
Юркуц Василю Михайлівну,
Ковбаснюка Василя Степановича,
Лендела Юрія Йосиповича,
Тулайдана Ярослава Степановича,
Поп'юка Василя Михайловича,
Янчіюка Василя Степановича,
Працівника Чорногірського відділення
Штефуряка Михайла Михайловича,
Працівника Богдан-Петровського відділення
Никірку Петра Миколайовича,
Працівницю Широколужанського відділення
Цірик Василю Василівну,
Працівника Кузій-Свидовецького відділення
Брехлічука Бориса Богдановича (30 років),
Працівницю відділення «Долина нарцисів»
Енеді Оксану Миколаївну

в лютому

Працівників дирекції:
Костич Наталю Дмитрівну,
Котлюк Марію Іванівну,
Кудрича Василя Івановича,
Мішулу Михайла Степановича,
Андрійчук Наталю Федорівну,
Працівника РБД
Бройсу Юрія Миколайовича (60 років),
Начальника Чорногірського відділення
Кузьмінського Романа Антоновича,
Працівника Богдан-Петровського відділення
Ллавського Федора Федоровича,
Працівників Кузій-Свидовецького відділення:
Федюка Василя Федоровича (50 років),
Сагана Івана Івановича,
Працівників Широколужанського відділення:
Поковбу Петра Петровича,
Мідянку Юрія Івановича,
Працівника Трибушанського відділення
Годинко Івана Івановича,
Працівника Кевелівського відділення
Мойсюка Івана Івановича.

ФІТОТЕРАПІЯ

Ліки з ягід калини

2 ст. ложки сировини розтерти, залити склянкою окропу, настояти півгодини. Пити по 1 ст. ложці тричі на день.

Ці ліки допоможуть у разі судом, істерії, нервового збудження. Раніше наші бабусі не забували про калину. Страви з неї часто були на столі: варили вареники, компоти, пекли хліб-каліновик, додавали калину до чаю, та не тільки ягоди, а й листя.

Якщо хтось застудився, то до калини додавали малину, смородину, ожину. Особливо жінкам допомагала калина. Вона оберігала їх від онкологічних захворювань молочної залози.

Не забувайте про калину сьогодні. Вона додасть здоров'я, краси і гарного настрою.

ЧАСНИК ЗНИМАЄ СЕРЦЕВІ НАПАДИ

Якщо у людини були вже серцеві напади вона відчуває, що такий напад може повторитися, то треба взяти часник (це як швидка допомога), почистити і в плівочці проковтнути його. Це буде як нітрогліцерин. Він же може й усунути серцевий напад.

Часто за серцевих нападів, для їх

попередження та для лікування серця застосовують пастернак, який росте на городі. Пастернак дуже гарний спазмолітик.

Тож пастернак нормалізує кровообіг, розширить судини, і кров постачатиметься до м'яза – у людини не станеться інфаркт.

ЕКОСЛОВНИЧОК «А»

Антропогенна сукцесія – зміна біоценозів, яка виникає під прямим або побічним впливом господарської діяльності людини на екосистеми; один із видів сукцесії.

Антропофіти – рослини, які введені у склад місцевої флори людиною. Як правило, антропофіти – синантропні види іноземного походження, серед яких розрізняють археофіти (принесені до XVI ст., переважно бур'яни) і кенофіти (від початку XVI ст., серед них адвентивні та інтродуковані рослини).

Анофіти – синантропні види рослин із складу місцевої флори, здатні утворювати з антропофітами в створених людиною місцезростання своєрідні рослинні угруповання, які не мають аналогів у природі.

Адреса редакції:

вул. Красне Плесо, 77, а/с 8, м. Рахів,
90600 Закарпатська обл.
Контактні тел: (03132) 2-21-93, 2-29-14.
Ел. пошта: cbr@rakhiv.net.ua
http://cbr.nature.org.ua

Засновник і видавець: Карпатський біосферний заповідник.

Свідоцтво про державну реєстрацію
Зт № 401 від 25. 01. 2006 року.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Федір Гамор (шеф-редактор),
Іван Волошук (редактор),
Василь Покин'черета,
Юрій Беркела,
Дмитро Сухарюк,
Ярослав Довганч,
Йосип Бундзяк,
Олег Борик (комп'ютерний дизайн та верстка).

Відповідальність за достовірність фактів несе автор.

Газета віддрукована у Хустській районній друкарні.

Замовлення №

Тираж 1000 примірників.